herpy

SKÖLDPADDOR

River Cooter

Pseudemys concinna

Pseudemys concinna är en stor, dagaktiv sötvattensköldpadda från floder och sjöar i östra och centrala USA, med en platt sköld prydd av gula virvlar. Skölden kan bli över 40 cm, och djuret kan leva i flera decennier. Ett vuxet djur kräver ett mycket stort, filtrerat kar med flera hundra liter vatten, en varm solplats, kraftig UVB och en övervägande växtbaserad kost.

Familj: Emydidae

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**22-44 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**20-44 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Semiakvatisk**
Biotop	**Våtmark**
Svårighetsgrad	**Erfaren**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**220 × 110 × 70 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**21-31 °C**
Värmeplats	**30-40 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**50-80 %**
Vatten	**Akvaterrarium** djup 30-45 cm
Vattentemperatur	**21-31 °C**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter, färdigfoder, växter och maskar/sniglar**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**10-20 ägg**
Kullar per år	**1-6**
Inkubation	**80-150 dagar** vid 26-30 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Pseudemys concinna är en stor sötvattensköldpadda som tillbringar större delen av tiden i vattnet och bara går upp på land för att sola sig och lägga ägg. Skölden (carapax) är avlång, oval och förhållandevis platt, med ljusa och mörkbruna teckningar i grönt, gult, brunt och svart. Alla mått i texten avser sköldlängden. Hos unga djur är skölden ljusgrön med klara gula teckningar, och teckningarna är ofta virvelformade; med åldern blir skölden mörkare, och teckningarna bleknar och försvinner.

Kläckta ungar är 27-39 mm långa och väger 5-14 g. Vuxna honor är i genomsnitt omkring 29 cm och hanar omkring 22 cm, och skölden kan bli upp till omkring 44 cm; de största djuren väger omkring 5 kg. Hanen har en plattare sköld och mycket långa klor på frambenen. Sköldens form följer strömmen: i vattendrag med kraftig ström är skölden plattare och lägre, men svagare, än hos djur från stillastående vatten.

Arten har två underarter: den nominella *P. c. concinna* och *P. c. suwanniensis* från Suwannee River, som av vissa räknas som en egen art. *Pseudemys floridana* var tidigare en underart av *P. concinna* och räknas nu som en egen art. I handeln och i äldre litteratur blandas arterna ofta ihop, så var uppmärksam på vilken art ett djur faktiskt tillhör.

Livslängden i fångenskap är i genomsnitt omkring 20 år, men enstaka djur blir 44 år, och vilda djur blir omkring 40 år. Arten är skygg och passar den som kan ge ett mycket stort kar och är beredd att hålla djuret i många år.

Utbredning och livsmiljö

Pseudemys concinna är hemmahörande i östra och centrala USA. Utbredningen går från Virginia och North Carolina söderut till Georgia och norra Florida, västerut till Texas, sydöstra New Mexico, östra Oklahoma och sydöstra Kansas, och norrut till södra Missouri, Illinois och Indiana samt Ohio och Kentucky. Det finns åtskilda bestånd i New River-systemet i Virginia och West Virginia och i Tennessee River-systemet i Tennessee och östra Kentucky. *P. c. suwanniensis* lever i södra Georgia och norra Florida.

Utanför det ursprungliga området har arten i dag införts bland annat i Spanien, Tyskland och Kalifornien, eftersom djur har släppts ut. Kartan visar bara den ursprungliga utbredningen.

> **Naturlig utbredning:** USA.

LIVSMILJÖ

Pseudemys concinna lever i permanenta sötvatten: floder med långsam till måttlig ström, sjöar, dammar och tidvattenmarker och översvämningsslätter med rikligt med vattenväxter och många solplatser. Djuren finns på 0-2 m djup och sällan i brackvatten och saltvattenutlopp. De solar sig på trädstammar och solvarma stenar, ofta tillsammans med andra sköldpaddor, och glider vid fara blixtsnabbt ner i vattnet; arten är mycket skygg och svår att komma nära. Solning och äggläggning sker sällan mer än omkring 30 m från vattnet.

Största delen av tiden ligger djuret på botten eller rör sig runt efter föda, och det kan stanna under vattnet i många timmar i taget. På natten sover det i vattnet, gömt under växter. I större delen av utbredningsområdet är djuren aktiva från april till oktober, och i kallare trakter går de i vintervila i leran på botten av vattnet. Vintervilan varar från ett par månader till flera månader, och djuren kan stanna under vattnet i upp till två månader utan att komma upp för att andas, eftersom de tar upp syre genom kloaken. I de varmaste trakterna, t.ex. Florida, är de aktiva hela året. Vuxna djur äter mest vattenväxter, gräs och alger, medan unga också äter insekter, kräftdjur och små fiskar.

Läs mer: Vintervila och årstider

Skötsel

TERRARIET

Håll djuret i ett stort akvarium, ett kar eller en sluten inomhusdamm, inte i ett vanligt terrarium. Temperaturer, ljus och utfodringsschema är lånade från den nära släktingen *Trachemys scripta*, som lever i samma vatten.

Karet ska vara minst fem gånger så långt som ryggsköldenoch hälften så brett som det är långt, och landdelen räknas in i bottenytan. Vattnet ska vara minst dubbelt så djupt som ryggsköldenär bred. En hona på 30 cm ska alltså ha minst 150 × 75 cm, och de största honorna på 44 cm ska ha 220 × 110 cm. Måtten 220 × 110 × 70 cm ger en vattendel på 160 × 110 cm med 40 cm vatten (omkring 700 liter), en landdel på 60 × 110 cm och 30 cm kant ovanför vattnet. Större är alltid bättre.

Inred från start en uppställning för ett fullvuxet djur. Vatten är tungt: 700 liter väger 700 kg, så placera uppställningen på ett golv som kan bära den, helst i bottenplan eller källare. Kar med ogenomskinliga väggar, som foderkar och färdiga dammkar, ger ett skyggt djur mer ro än glas. Ge gott om gömställen under vatten, till exempel vid stammar och växter. Landdelen ska vara så stor att hela djuret kommer helt upp ur vattnet, och gärna så stor att det kan gå en tur. Bygg den som en strandkant eller hylla med en sträv ramp, och lägg en stor, platt sten som solplats, eftersom sten leder värmen jämnt. Lampa och UVB sitter direkt ovanför solplatsen, och kanten runt landdelen ska vara minst 25 cm hög. En hona ska ha en låda med jord eller sand som äggläggningsplats.

Vattnet renas av ett kraftigt filter, helst ett externt tunnfilter, avsett för minst 2-3 gånger vattenmängden. Håll helst bara ett djur. Uppställningen ska vara helt rymningssäker. En utomhusdamm på sommaren är bara försvarlig om den är stängd: stängsel som går minst 30 cm ner i marken mot grävning, tätt stängsel mot rovdjur och nät över toppen. Undvik finmaskigt nät, som skär bort mycket av solens UVB.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Värme och temperatur

TEMPERATUR

Solplatsens yta ska vara omkring 40 °C, mätt med en infraröd termometer ett par timmar efter att lamporna tänts, och luften över den 30-32 °C. Värm med halogenlampor i djupa kupoler med keramisk sockel; två lampor ger en större och jämnare solplats än en. Värmelampan ska sitta på samma avstånd från solplatsen som UVB-röret.

Vattnet ska vara 21-31 °C för vuxna djur; ungar under ett år ska ha 24-29 °C och lite större ungdjur 23-24 °C. Vuxna tål svalare vatten än de små, eftersom de håller värmen bättre efter en tur på solplatsen. Ställ vattenvärmaren på den lägsta temperaturen, så att det uppstår en gradient i karet. Värmaren ska ha ett plastskydd så att djuret inte bränner sig, och en automatisk avstängning. Mät vattnet med en digital termometer genom att doppa givaren i. Undvik drag, eftersom kraftiga temperatursvängningar kan ge luftvägsinfektioner.

På natten släcks lamporna, och hos vuxna djur kan vattenvärmaren också stängas av, så att vattnet svalnar något. På natten passar 20-24 °C. Vintervila är naturlig för arten i de kallare trakterna, men inget krav i fångenskap; ett djur som hålls vid jämn värme hela året behöver den inte. Vill du ge djuret en vintervila, så ge den bara till ett friskt, välnärt djur efter en veterinärkontroll, vid 3-5 °C i högst 14 veckor, och väg djuret varannan vecka.

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Sköldpaddans fukt är själva vattnet, så luftens fuktighet är inte avgörande; 50-80 % i rummet är lämpligt. Det avgörande är vattnets renhet.

Djuret avger sin avföring i vattnet, så vattnet blir snabbt smutsigt, och smutsigt vatten är en hälsorisk för både djuret och dig. Använd ett kraftigt filter, och byt en del av vattnet var 1:a-2:a vecka; filtret ensamt räcker inte. Ta bort foderrester och smuts med ett fiskhov efter utfodring.

VATTEN OCH VATTENKVALITET

Vattnet är djurets vistelseplats, så det ska vara djupt, rent och varmt. Vattnet ska vara minst dubbelt så djupt som ryggskölden är bred, och 30-45 cm passar för fullvuxna djur. Temperaturen är 21-31 °C för fullvuxna djur (se Temperatur). Arten är hemmahörande i vattendrag, så vattnet får gärna ha en jämn ström från filtret.

Filtret ska både filtrera mekaniskt och biologiskt. Den mekaniska delen tar bort foderrester och avföring; den biologiska delen, med svamp eller keramiska ringar, hyser nyttiga bakterier som omsätter giftigt kväveavfall. Bakterierna måste ha strömmande vatten. Ett filter avsett för fisk är ofta för svagt, så välj ett som är avsett för minst 2-3 gånger vattenmängden. Undergrundsfilter, små inre filter och hängfilter är inte lämpliga för ett fullvuxet djur.

Rengör filtret minst en gång i månaden. Skölj filtermediet i vatten från karet, inte från kranen, så att bakterierna bevaras, och använd aldrig tvål eller kemikalier. Dra ur kontakten med torra händer innan du rör vid filtret, och anslut all elektrisk utrustning vid vattnet till en jordfelsbrytare. Rengör inte filtret i köket.

LJUS OCH UVB

UVB är en nödvändighet. Arten är dagaktiv, solar sig mycket och hör till Ferguson-zon 3. UV-indexet på solplatsens yta ska vara 3,0-4,0 och lägre på andra ställen i anläggningen, så att djuret kan välja. Använd ett T5 HO-rör med reflektor som täcker 50-75 % av anläggningens längd och sitter över solplatsen.

Avståndet från röret till djurets rygg är 28-33 cm för ett rör med 5-6 % UVB och 43-53 cm för ett rör med 10-12 % UVB. Häng aldrig röret närmare än 25 cm från solplatsen, för då täcker strålningen inte djuret jämnt. Plast och glas stoppar UVB helt, och nät stoppar en del, så det får inte finnas något mellan röret och djuret. UVB-rör tappar styrka och måste bytas regelbundet.

Komplettera med en kraftig dagsljuslampa på omkring 6.400 K. Ljuset ska vara tänt 11-13 timmar per dygn, kortast på vintern och längst på sommaren. Använd aldrig färgat ljus, inte heller på natten, eftersom djurets ögon är mycket känsliga för färger.

UTFODRING

P. concinna äter i naturen mest vattenväxter, gräs och alger och tar också växter vid vattenkanten och nedfallen frukt; den har tandliknande uddar i överkäken som hjälper till att riva sönder fibrösa blad. Unga djur äter mer animalisk föda, till exempel vatteninsekter, kräftdjur och små fiskar, och enstaka vuxna äter också as och små djur. Sköldpaddan äter i vattnet, så släpp ner maten i karet.

Djur under 1 år får ungefär 50 % animalisk föda och 50 % grönt, djur över 1 år ungefär 25 % animalisk och 75 % grönt. Arten är i naturen mer växtätande än *T. scripta*, så vuxna ska ha en kost som övervägande består av grönt. Grönt ges varje dag; animalisk föda 1-2 gånger i veckan; pellets 2-3 gånger i veckan. En portion grönt motsvarar sköldens storlek, och en portion pellets huvudets.

Grönt: andmat, vattensallat, vattenhyacint, maskros, klöver, målla, huvudsallat, endiv, grönkål, mangold och rovtopp. Frukt är en tillfällig godbit. Ge aldrig avokado, lök, tomat, citrusfrukter, svamp, rabarber eller stark paprika. Animalisk föda: daggmaskar, mjölmaskar, kackerlackor, syrsor, räkor och krill samt sniglar från uppfödning; hela djur är bättre än bitar. Tvätta växter från naturen och använd bara sådana som inte är besprutade och är säkert bestämda.

Kalk får djuret via pellets och ett sepiaskal i karet, så att djuret själv kan reglera sitt kalkintag. Ta alltid bort den hårda plastbaksidan först, och byt sepiaskalet var 1:a-2:a månad.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

P. concinna är dagaktiv och mycket skygg: vid den minsta rörelse eller ljud glider den från solplatsen ner i vattnet. Den tycker inte om att hanteras och ska bara lyftas när det är nödvändigt. Ska djuret lyftas, ta det underifrån med handflatan och håll skölden med båda händerna, så att kropp och ben stöds. Djuret kan klösa med klorna och bita med den vassa näbben. Tvätta händerna noga före och efter, och låt inte barn under 5 år hantera djuret.

Djuret trivs ensamt. Flera djur tillsammans kräver ett kar som är minst 50 % större, fler solplatser och gömslen, och kan ge bett och strid om solplatsen.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen har en plattare sköld och mycket långa klor på frambenen, medan honan blir större: i genomsnitt omkring 29 cm mot hanens 22 cm. Honorna är könsmogna efter omkring 6 år och hanarna efter omkring 13 år; siffrorna bygger på få djur. Tillväxten fortsätter hela livet, men avtar efter 7-15 år hos hanar och 13-24 år hos honor.

PARNING

Parningen sker på våren i vattnet. Hanen följer efter honan och simmar över henne, sträcker fram halsen och stryker hennes ansikte och sköld med de långa klorna; han kan också bita i sköldkanten. Är honan mottaglig simmar hon till botten och låter hanen stiga upp. Honan kan lagra sperma i flera veckor, och upp till 30 % av kullarna har flera fäder. En hona som hålls tillsammans med en hane måste kunna ta sig undan honom.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger ägg från slutet av april till mitten av juli. Hon lägger 10-20 ägg per kull, i genomsnitt omkring 15, och 1-6 kullar om året, i genomsnitt 2-3. Äggen är ovala med hårda, rosa till vita skal och omkring 36-44 mm långa. Hon gräver med bakbenen ett hål på omkring 12 cm i djup och 7 cm i öppningen i sand eller jord, ofta på förhöjd mark nära vattnet, lägger äggen däri och täcker dem. En hona ska alltid ha en låda med jord eller sand på landdelen, även när hon hålls ensam, så att hon har ett ställe att gräva.

INKUBATION

Äggen kläcks efter 80-150 dagar, beroende på temperatur och boets läge, oftast efter 90-100 dagar, och ungarna kommer fram i augusti och september. Vid 30 °C kläcks de omkring tre veckor tidigare än vid 26 °C, utan att ungarna blir mindre. Könet avgörs av ruvningstemperaturen: vid 22,5 °C blir alla ungar hanar, vid 25 °C omkring 90 %, och vid 30 °C blir alla honor. För artificiell kläckning passar 26-30 °C. I kallare trakter kan ungar övervintra i boet.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna klarar sig själva från kläckningen; föräldrarna sköter varken ägg eller ungar. Ungarna är 27-39 mm och 5-14 g, och skölden är ljusgrön med klara gula teckningar. Ungar ska ha vatten på 24-29 °C hela dygnet, gott om gömslen och en solplats som de lätt kan klättra upp på. De får mer animalisk föda än vuxna och grönt varje dag (se Foder). Hålls flera ungar tillsammans ska de vara lika stora, och alla ska få foder.

Hälsa och vanliga misstag

Sköldpaddor döljer sjukdom, så var uppmärksam på förändringar. Väg och mät djuret 1-2 gånger i månaden, och för en veckologg över vikt, aptit och beteende. Plötslig viktnedgång är ofta det första tecknet på sjukdom.

Typiska problem och fel i skötseln: - Smutsigt vatten, om filtret är för svagt eller vattnet inte byts. - Kalkbrist och sjukdomar i skelett och sköld vid för lite UVB eller kalk. Se till att ge UVB och ett sepiaskal utan plastbaksida. - Nedsvald plast från sepiaskal eller inredning. - För litet kar till ett djur som blir stort, och som därför inte kan simma eller gömma sig. - Drag eller för kall luft, som kan ge luftvägsinfektioner.

Alla kräldjur kan vara symtomfria bärare av Salmonella och smitta människor. Tvätta händerna före och efter kontakt med djuret, vattnet och utrustningen, och låt inte barn under 5 år hantera djuret. Efter ett bett ska såret sköljas under rinnande vatten i omkring fem minuter och rengöras med mild tvål; sök läkare vid djupa, blödande eller infekterade sår.

Sök en veterinär med erfarenhet av kräldjur om djuret går ner i vikt, inte äter, har öppen mun eller verkar slött.

Läs mer: Karantän och hygien

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.